

Academicistes, barcelonistes, il·lustrats, nacionalitaris i oficials...

Els 'lobbies' de la llengua

Ni *heavy*, ni *light*. Després d'anys d'exercicis retòrics i passions *verinoses*, ha arribat l'hora del balanç. Diferents corrents de lingüistes —professors, correctors, tècnics, estudiosos— es disputen una llengua que no sap, ni tan sols, si ha de viure, morir o suïcidar-se.

Durant anys, la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans va ser un cementiri d'elefants que mantenia, restringidament incòmode, el llegat de **Pompeu Fabra**. I **Ramon Aramon**, el president *ad aeternum*, es convertiria en l'expressió de la inèrcia monopolitzadora de la llengua normativa. A base de picabaralles amb reconeguts escriptors —de Sales a Fuster—, Aramon, Artells, Miracle i Fortuny, o la vella guàrdia, marcarien la pauta. El 1982 dos articles de **Ricard Fité** i **Ferran Toutain** refutaven la pauta. El català entrava als mitjans de comunicació i calia una adequació de la llengua literària a l'àmbit informatiu. La controvèrsia poc científica —unilateral o de sords—, *el despertar* de l'IEC, els primers llibres d'estil en català o la urgència d'un estàndard definitiu són signes evidents d'una prolongada guerra entre poders gremials per fer-se amb el penó del patrimoni lingüístic. Més enllà de *heavies* i *lights*...

RAFA GIL

Vicent Pitarch (o els academicistes)

"És formidable tenir l'IEC en el punt de mira crític, però despatxar-lo com a boc expiatori de tots els mals de la llengua em sembla una manera de perdre el temps". Perquè **Vicent Pitarch**, sociolingüista de Castelló, és part de l'estratègia de renovació que mira de tirar endavant la Secció Filològica: tres noves fornades de mem-

bres —**J.M. Llopart**, **Teresa Cabré** o **Josep Vallverdú** com a exemples— i una voluntat de cobrir uns mínims que amb la renovada presidència d'**Antoni Badia** i **Margarit** es comencen a notar. "Portem més de tres anys en una comissió de l'estàndard, oberta a les universitats, on ja hem enllestit una proposta d'estàndard fonètic i treballam en l'aspecte del lèxic". **Pitarch** sap que l'IEC és lent, que la seva secció no s'ha de definir sobre la llei d'autoritat lingüística de l'IEC, però és taxatiu en la qüestió clau: "L'IEC és un punt de referència dins del desgavell". A Barcelona discuteixen de normativa. A València, diu, només hi ha *blaveros*.

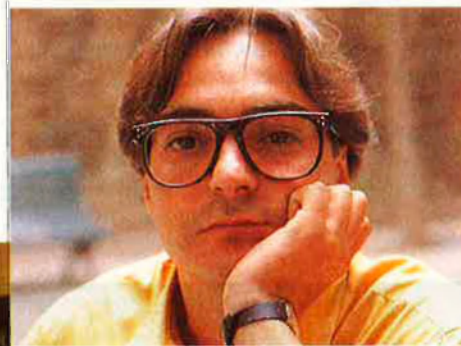

JORDI MORERA

Xavier Pericay (o els barcelonistes)

Només assessors lingüístics. "No volem jugar a bons i dolents". "No volem ser l'oposició a l'IEC". Se senten incompresos, són el Grup d'Estudis Catalans, la unió final de "la colla", el grup d'assessors lingüístics que, des de la seva tasca en alguns mitjans de comunicació en català de Barcelona, han apostat per un model de llengua reivindicador de "la diversitat en la normativa", paraules de **Xavier Pericay**, —*Verinosa llengua, Llibre d'estil del Diari de Barcelona*—, ara a l'atur. Un discurs provocador: "Podem triar entre mantenir una connexió amb la realitat viva de la llengua o quedar-nos al se-

gle XV com si no hagués passat res". Deu filòlegs i un destí: "fer una llengua normativa *normal*". Altrament: predomini del dialecte central en la formació de l'estàndard, acceptació de fraseologia d'ús corrent en la *llengua viva* i —sobretot— reconeixement de la seva tasca. Se senten l'ase de cops però també *foten* guitzes.

ARXIU

Jordi Cornudella (o els il·lustrats)

Són heterodoxos i presumptament inclassificables. No volen entrar en debats marcats. Els uneix una certa idea estètica —entre el noucentisme i l'avantguarda, pulcres però incisius— i són fills d'un mestratge escapçat—**Quaderns Crema** i **Gabriel Ferrater**. **Salvador Oliva**, per exemple. A mig camí del setè cel, o de les editorials —**Francesc Parcerisas**—, i a les tribunes d'opinió —**Joan Ferraté**, a vegades— fugen de debats prefixats. O una sentència de **Jordi Cornudella**, el corrector d'estil de **Quaderns Crema**: "Tot plegat, una bestiesa inútil".

Prefereixen bandejar "qüestions polítiques" dels fòrums lingüístics. Tenen —**Cornudella**, segur— respostes per a tots els conflictes mundanals: "El debat realment útil és aclarir d'una vegada per totes que hi ha la necessitat d'un estàndard ampli". Creuen en la virtut de la llengua literària per a la fixació d'aquest

estàndard –Rodoreda, Sales o Monzó– però reconeixen als mitjans de comunicació un marge de joc important. No els manca fe: "La viabilitat d'un model de llengua és només qüestió de temps; no es pot estar en perpètua discussió". **Cornudella** té, com tots, la seva espina: "Allò que em molesta és l'aiguabarreig"; però, si vol, concilia: "Fóra desitjable que l'IEC es proposés de realitzar un imprescindible diccionari d'ús de la llengua". El país els ve una mica estret. Odien l'esperit corporatiu, la capelleta. En les seves solituds, són del tot classificables.

ARXIU

Albert Rossich (o els nacionalitaris)

Algú diria que van nàixer amb el *Manifest d'"Els Marges"* (1981), però feia temps que hi eren. Són nacionalistes sense cotilles legals. Empeltats de sociolingüística araciliana, dissectionen la llengua amb esperit *normalitzador*, o sigui, profundament polític. Hi ha teòrics amb anys de rodatge, l'equip **Xavier Lamuela-Josep Murgades**, el Seminari de Sociolingüística de Barcelona, i noves aportacions crítiques –el grup de Girona (**Rossich, Rafanell, Prats**), professors universitaris tots tres– sobre el futur del català. També els qualifiquen –ara, i abans– d'alarmistes. Tant els fa: "La història ha demostrat que el bilingüisme és una situació transitòria que comporta, a la curta o a la llarga, la desaparició d'una de les dues llengües en presència".

Si l'objectiu és garantir la supervivència del català, s'ha de ser conseqüent. Per a **Albert Rossich**, les batalletes *heavy / light* no han contribuït a resoldre "els problemes d'adaptació del català literari a les noves exigències derivades d'una presència pública massiva als mitjans de comunicació de masses". El *Manifest del GEC*, al seu entendre, "dóna la raó als que parlaven de bàndols". Però, des de la perifèria, els defensors

del nacionalisme lingüístic apunten també la necessitat que l'IEC incorpori "persones molt vàlides que ara n'estan inexplotablement al marge". Per **Rossich**, les guerres lingüístiques internes "tracten de delimitar les parcel·les d'autoritat, o fins i tot de poder".

ARXIU

Isidor Marí (o els oficials)

Porten el timó de la Direcció General de Política Lingüística des del primer govern Pujol. **Isidor Marí** i **Miquel Strubell**. L'eivissenc i el *gentleman*. Procedents d'un mateix tronc nacionalista, s'han adaptat al discurs del possible. **Marí**, membre de la Secció Filològica de l'IEC, n'assumeix els riscos: "En el fons, tan desafortunat és desmotivar la gent amb missatges massa optimistes com amb missatges massa derrotistes. El que ens cal és identificar on són els obstacles de la normalització lingüística i buscar les formes de transformar-los". La DGPL finança l'IEC –un mínim de 65 milions–, assumeix el Termcat –el centre de terminologia situat a la seu de l'IEC– i està representada en la Comissió de l'estàndard de l'IEC on col·laboren, també, les universitats. A Política Lingüística n'han vist de tots colors.

El seu és, doncs, un llenguatge comú. No es creuen només buròcrates. Tenen coses a dir i les pontifiquen: "Les polèmiques públiques no són el millor camí per trobar les solucions lingüístiques que necessitem. I exageren la impressió que hi ha problemes més greus del que realment són". Fins i tot, en una ambigüitat calculada, no rebutgen temes tabú: "El bilingüisme pot ser un concepte perillós. Gradualment s'ha de fer la diferència entre drets lingüístics territorials i drets lingüístics personals". Nadar en un mar de fons i guardar la roba. Tot un estil. Tota una gent.

Oriol Malló

D. UMBERT

Joan Solà (o el perplex)

"Dir el que pensen és allò que no fan la majoria de lingüistes." I se'l veu patidor. El director del departament de filologia catalana de la Universitat de Barcelona –aquests títols sempre són llargs– ha estat, potser, un dels lingüistes reconeguts que ha pres una posició pública en el llarg debat que encara dura. Amb temors i recances, **Joan Solà** situa el dit a la seva nafra: "Hi ha un debat tècnic, però hi ha un altre debat, que és menys noble; els uns que proposen i solucionen com poden –bé o malament– contra uns altres que no proposen ni fan res. D'això em queixo. No es pot, des d'un càrrec d'autoritat, anatemitzar una persona que es troba acorralada per la necessitat diària d'un mitjà de comunicació mentre no se li proporcioni un cos teòric modernitzat." Per a **Solà**, els terrenys s'han de delimitar: "Aquesta polèmica kafkiana emmascara la situació gravíssima que passa la llengua catalana, des del punt de vista social i polític. El problema és que no s'ha definit encara el que volem de la llengua catalana, a quin preu ho volem, això. Els polítics han de mirar com fer retrocedir aquesta degradació social del català (això no es fa prohibint paraules als diaris) i els lingüistes han de delimitar fins a quin punt s'accepta la llengua viva". La proposta de llei sobre l'autoritat lingüística de l'IEC –"no necessita autoritat legislativa, necessita autoritat moral"– no serveix, al seu parer, pel caràcter regional –"només l'aprovarà el parlament de Catalunya"– i perquè "no es poden solucionar els models lingüístics amb una llei". El catedràtic de català va, amb tot, una mica més lluny: "¿Per què les administracions no es posen d'acord per fomentar la comunitat lingüística en lloc de seccionar-la amb models polítics genocides? La resta són discussions bizantines". Reclama debat públic i sincer. "Sense personalismes ni virulències". Però, de moment, no el fan membre de l'Institut. Sembla que algú li la té jurada. I tornem-hi...

Els secundaris de luxe

Ivan Tubau (o l'espontaneisme)

Ha retratat *la colla* de l'actual GEC. Ha defensat un estàndard que sorgeixi només dels mitjans de comunicació i de les aportacions de la "parla viva". I s'ha inventat deu normes de gramàtica *light*. Ho deu trobar un *hobby* divertit.

M. Ll. Pazos (o la ràbia)

S'ha tret de la mà niga un al·legat —més sentimental que científic— contra els *light*. Està convencuda que els filòlegs del GEC són agents actius de l'espanyolisme. O els enterradors del català. No es mereixien tanta devoció.

Jesús Royo (o la confusió)

Entre altres *obvietats* com que el castellà també és la llengua pròpia de Catalunya, s'imagina —com a tesi final— una regió monolingüe en una Espanya plural. Estil belga, vaja. I ha descobert que "una llengua és un mercat". De Calaf.

Aina Moll (o la moderació)

Quan manava a Catalunya deia que "el català és cosa de tots", ara que mana a les Balears diu que *La llengua és feina de tots*. Es va inventar la norma —una noia anormal que pegava els malparlats— i té, per norma, passar desapercibuda.

A. Fabregat (o el cinisme)

Arribista brillant —del catalanisme barroc a l'espanyolisme *fallero*—, el prodigiós director de la TVV juga a fer un pont entre els *blaveros* culturalistes i el partit del govern. Mollà i els correctors encara aguanten. Veurem quant temps duren.

Sobre Gabriel Ferrater

La descripció de la nostra llengua, la va fer en l'article corresponent del GEC, que li va ser millorat per *l'Estol del Vaixell* —l'altra cara de l'actual *Grup del Barco*. Es pot estudiar, sense millores, a *Sobre el llenguatge*.

Justificava amb entusiasme que Fabra, no del tot en broma, hagués suggerit acceptar "adiós", que llavors deia tothom, i amb el mateix entusiasme raonava per què s'havia equivocat (i quan ho explicava als hispanoparlants d'aquí, encara no deien "adéu" en comptes d'"adiós"). "Els fets socials tenen un pes molt més gran que no el fet brut ("bruto") lingüístic", diu a *Sobre literatura*, parlant de la diferència en l'estat de la llengua al País Valencià en relació amb la resta del domini, i atribueix a la política un paper essencial en la determinació de les llengües (id. pàg. 106 i altres). El seu cognom oficial era "Ferraté" i es feia dir "Ferrater", i assegurava que la llengua espanyola li feia fàstic: "El castellà em fa fàstic"

Ramon Barnils és periodista

Sobre Lluís V. Aracil

Lluís Aracil és, segurament, la persona més intel·ligent que he arribat a conèixer. És una afirmació molt grossa, i potser he conegut persones més intel·ligents sense saber-ho. Però sabent-ho, no. El dia que el vaig conèixer, deu fer trenta anys, i ell encara no en tenia vint, em va parlar durant quatre hores sobre la *Política* d'Aristòtil. Després, durant uns anys, vam parlar de moltes altres coses: d'aquelles que no parlava ningú. O d'una manera que no parlava ningú. Lluís Aracil ha parlat molt i ha escrit poc. Però quan escriu, valga'm Déu, ¡quines coses queden escrites! Per exemple, que "un sentit comú establert és una pretensió de saber que es refusa a entendre (fins i tot a escoltar i veure) allò que no li dóna pas raó". Sembla poca cosa, per a qui no ho vulgui comprendre. I més encara, "la sola manera decent d'entendre és pensar: continuar pensant, pensar endavant". Això, que ho sàpiguen tots, ho ha fet ell més i millor que ningú. Per això és tan incòmode. I tan irrefutable.

Joan Francesc Mira és antropòleg

Sobre Joan Coromines

A parer meu, els criteris lingüístics de Joan Coromines són menys arbitraris que els de Pompeu Fabra, i s'atenen més a raons d'ús i d'atestació documental. Pel que fa a la llengua literària, per exemple, els usos lèxics d'un Verdaguer li semblen més recomanables que les innovacions, en aquest terreny, d'un Carner o d'un Foix.

D'altra banda la magnitud de l'obra de Coromines dóna lloc, massa sovint, a lectures esbiaixades. Els qui s'emparen en l'il·lustre lingüista per defensar l'ús exclusiu de la preposició "per" farien bé de tenir en compte la seva defensa de "llur", posem per cas.

En els escrits de Coromines jo distinguiria entre propostes explícites sobre la normativa del català —les *Converses*, especialment— i usos lingüístics implícits d'ordre més personal, que configuren el seu estil particular.

Narcís Garolera és professor de la UAB